აკადემიკოს კორნელი კეკელიძის სიტყვა

ისტორიული რომანი ძალიან რთული ჟანრია. ისტორიული რომანის ავტორის მოვალეობა არა მარტო მხატვრული ნიჭი, არამედ საფუძვლიანი მეცნიერული ცოდნაც. მით უფრო იმ ავტორის, რომელსაც განზრახვა აქვს მხატვრულად გააცოცხლოს XI—XII საუკუნის საქართველო, დიდ საერთაშორისო ასპარეზზე გამოსული და იმდროინდელ აღმოსავლეთის და დასავლეთის სახელმწიფოებთან მჭიდროდ დაკავშირებული ქვეყანა. „დავით აღმაშენებლის" ავტორმა გადალახა ეს სიძნელე. რომანში ასახული საერო თუ საეკლესიო ცხოვრების, დიდგვაროვანთა და რიგითი ყოფაცხოვრების ყოველი დეტალი მოწმობს, რომ ავტორს ღრმად შეუსწავლია ისტორიული წყაროები, საარქივო მასალა და უცხოური მხატვრული წარმოსახვით, ღრმა მეცნიერული ერუდიციით აღუდგენია ეპოქის ისტორიული პიროვნებები, ეპოქის სული. ისტორიული ნაწარმოების ავტორს უფლება აქვს გააცოცხლოს ის, რაც ისტორიას ჩვენთვის არ შემოუნახავს და ამით შეავსოს ხარვეზი ისტორიული გმირის პირად ცხოვრებაში, რომლის გამო ისტორიული წყაროები ჩვეულებრივ სდუმან. ავტორმა არ უნდა ახაროს ის, რაც ისტორიულ სინამდვილეს და სინამდვილეს ეწინააღმდეგება. იმის აღდგენის უფლებას კი, რაც დოკუმენტალურად მოცემული არ არის, მაგრამ რაც შეიძლებოდა მომხდარიყო, ავტორს ვერ წავართმევთ.

ისტორიული მასალის ზედმიწევნით შესწავლის მიუხედავად, კ. გამსახურდიას აქვს ზოგიერთი შეუსაბამობა. ანტონის სახელის მატარებელი ქართველი არის არა დავითის, არამედ თამარ მეფის დროინდელი საეკლესიო მოღვაწე. ღვთაების წინანდელი წარმართული სახელები მეთერთმეტე საუკუნეში უკვე აღარ იხმარებოდა. წარმოუდგენელია ფლოქვიანი (კოჭლი) ეპისკოპოსის გამოყვანა, რადგან საეკლესიო პრაქტიკის მიხედვით ასეთ დიდ სასულიერო-იერარქიულ თანამდებობაზე ნაკლის მქონე პირი არ ინიშნებოდა. გაუგებარია, რატომ კითხულობს დავითი ასტროლოგიას არაბულად და არა ბერძნულად, ან უფრო მის დროს არსებულ ქართულ თარგმანში.

კ. გამსახურდია შესაფერისად იქცევა, რომელსაც ლიტერატურულ ენას ამდიდრებს დიალექტებიდან და ძველი ლიტერატურული წყაროებიდან ნასესხები სიტყვებით. მაგრამ აქ საჭიროა ზომიერება, დიალექტს თუ არქაულ სიტყვას უნდა მივმართოთ მაშინ, როცა ის აუცილებლად საჭიროა, როცა მისი შემცვლელი არ არსებობს. კოლორიტის მოსაცემად დიალოგში შეიძლება ავტორმა თავისი პერსონაჟები ძველი ენით ამეტყველოს, მაგრამ ამ არქაულ სიტყვას ან წყობას ჩვეულებრივ შემთხვევაში არ უნდა მიმართოს ავტორმა, როგორც ამბის მთხრობელმა. რაც შეეხება რომანის მხატვრულ მხარეს, აქ პირველ ყოვლისა უნდა შევნიშნოთ: რად დასჭირდა ავტორს ქართველად, ამ დიდი მნიშვნელობის პირად, რომელიც მეფეებს გვირგვინსაც კი ადგამდა, გამოეყვანა არა მარტო ფიზიკურად მანკიერი (კოჭლი), არამედ ზნეობრივადაც შეუფერებელი პირი? მთლიანად წარმოუდგენელია, რომ კონსტანტინოპოლში ელჩად გაეგზავნათ ისეთი ხეპრე, პირდაპირ ტყიდან გამოსული პირი, როგორიცაა „მოკრივე მწყემსი" რომანისა.